

Hospodin bojuje za vás

Texty na tento týden

Gn 15,16; Lv 18,24–30; 2Tm 4,1,8; Ex 23,28–30; Dt 20,10.15–18; Iz 9,6

Základní verš

„Tak se zmocnil Jozue jedním rázem všech těchto králů a jejich zemí, neboť Hospodin, Bůh Izraele, bojoval za Izraele.“ (Joz 10,42)

Kniha Jozue obsahuje několik znepokojivých scén. Myšlenka „svaté války“, kdy Bůh dává mandát jedné skupině lidí zničit jinou skupinu, vyvolává vážné otázky.

Starozákonní problematika svaté války je opravdu komplikovaná. Bůh vystupuje ve Starém zákoně jako suverénní Pán vesmíru. Všechno, co se ve vesmíru děje, musí proto nějak souviset s jeho vůlí – ať už přímo, nebo nepřímo. Nevyhnutelně se tedy vynořuje otázka: *Jak může Bůh něco takového dovolit?* Minulý týden jsme viděli, že sám Bůh je zapojen do konfliktu, který svou velikostí přesahuje všechny války nebo bitvy v lidské historii. Tento boj prostupuje každým aspektem našeho života. Naznačili jsme také, že události biblických i světských dějin můžeme plně pochopit jen ve světle tohoto konfliktu.

Tento týden pokračujeme ve zkoumání složitosti Bohem schválených válek. Podíváme se na omezení a podmínky takových válek. A nakonec se soustředíme na jejich duchovní důsledky a na konečnou vizi míru, kterou nabízí starozákonní proroci.

Osnova lekce

Po úvodu, který nám nabídla předchozí lekce, se nyní zaměříme na širší starozákonní pojetí tzv. „svatých válek“ (které vidíme v knize Jozue). Lekce zkoumá Boží mandát ke zničení určitých skupin a podmínky a omezení těchto válek, zasazující je do širšího kontextu Boží spravedlnosti a jeho svrchovanosti jako nejvyššího Soudce.

- Gn 15,16; Dt 18,9–14: Hluboká zkaženost Kenaanců a Boží trpělivost (neděle)
- Gn 18,25; Ž 7,12; 50,6: Ujištění o Boží spravedlnosti (pondělí)
- Ex 23,28–30; 34,13: Boží záměr: vyhnání, ne vyhlazení (úterý)
- Dt 20,10.15–18: Možnost volby a Boží soud (středa)
- Iz 9,5.6: Vize mesiánského míru a pokoje (čtvrtek)

HŘÍŠNOST KENAANCŮ

⁹Až vstoupíš do země, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh, neuč se jednat podle ohavnosti oněch pronárodů. ¹⁰Ať se u tebe nevyskytne nikdo, kdo by provedl svého syna nebo svou dceru ohněm, věstec obírající se věštbami, mrakopravec ani hadač ani čaroděj ¹¹ani zaklínač ani ten, kdo se doptává duchů zemřelých, ani jasnovidce ani ten, kdo se dotazuje mrtvých. ¹²Každého, kdo činí tyto věci, má Hospodin v ohavnosti. Právě pro tyto ohavnosti Hospodin, tvůj Bůh, před tebou vyhání ony pronárody. ¹³Budeš se dokonale držet Hospodina, svého Boha. ¹⁴Tyto pronárody, které si podrobíš, poslouchají mrakopravce a věstce, ale tobě to Hospodin, tvůj Bůh, nedovolil. (Dt 18,9–14)

Osobní studium

Přečti si texty Gn 15,16; Lv 18,24–30; Dt 18,9–14 a Ezd 9,11. Co nám tyto verše říkají o Božím plánu nabídnout Izraelitům zemi Kenaan?

Abychom lépe pochopili, v čem spočívaly hříšné praktiky národů obývajících Kenaan, potřebujeme si prostudovat širší kontext Pisma. Obětování dětí, věštění, čarodějnictví, vzdávání mrtvých a spiritismus – to jsou jen některé z ohavných praktik pohanských národů, které nám naznačují, proč Bůh nenáviděl jejich jednání (Dt 18,9–12).

Objev starodávných ugaritských textů (lokalita Raš Šamra) poskytuje lepší pohled na náboženství a uspořádání společnosti kenaanských národů. Zároveň ukazuje, že odsouzení této kultury bylo nejen pochopitelné, ale – podle morálních norem Starého zákona – i oprávněné.

Kenaanské náboženství bylo založeno na víře, že přírodní jevy, které zajišťují úrodu a plodnost, závisí na sexuálních vztazích mezi bohy a bohyněmi. Sexuální aktivitu božstev si tedy představovali v termínech svého vlastního sexuálního chování a provozovali rituální sexuální praktiky, aby naopak bohy a bohyně podnítli k podobnému jednání. Tento kon-

cept vedl k instituci „posvátné“ prostituce mužů i žen. Ti se účastnili náboženských sexuálních obřadů.

Platí, že národ se nemůže povznést nad morální úroveň bohů, které uctívá. Zkaženost kenaanských božstev měla přímý vliv na náboženské praktiky Kenaanců, které zahrnovaly i obětování dětí. Takové jednání Bible velmi různě odsuzovala a zakazovala (Lv 18,21; Lv 20,1–5; Dt 12,31; Dt 18,10).

Archeologické důkazy potvrzují, že obyvatelé Kenaanu pravidelně obětovali své prvorozené děti božstvům, která uctívali a která lze právem označit za démonská. Malé rozdrčené kostry nalezené v nádobách s obětními nápisy svědčí o zvráceném náboženství obyvatel Kenaanu a o jejich postoji k vlastním dětem.

Vyhubení Kenaanců tedy nebylo žádným dodatečným nápadem, který by se objevil až po Hospodinově oznámení, že daruje Izraelcům kenaanskou zemi. Obyvatelé Kenaanu dostali zkušební dobu milosrdenství, během které měli možnost poznat Boha a jeho charakter díky svědectví patriarchů žijících mezi nimi. Měli příležitost, ale očividně ji promarnili a pokračovali ve svých zvrhlých a odsouzeníhodných praktikách, dokud jim v tom Hospodin nakonec neudělal přítrž.

Aplikace

Jak dnes vnímáš Boží spravedlnost a jeho milosrdenství ve světle Boží trpělivosti s Kenaanci a konečného soudu nad nimi? V čem je toto chápání pro tebe výzvou, abys žil jako věrný svědek jeho charakteru?

NEJVYŠŠÍ SOUDCE

Přece bys neudělal něco takového a neusmrtil spolu se svévolníkem spravedlivého; pak by na tom byl spravedlivý stejně jako svévolník. To bys přece neudělal. Což Soudce vši země nejedná podle práva? (Gn 18,25)

Bůh je spravedlivý soudce; každý den má Bůh proč vzplanout hněvem. (Ž 7,12)

Nebesa hlásají jeho spravedlnost, Bůh sám bude soudcem. (Ž 50,6)

Osobní studium

Přečtisi Gn 18,25; Ž 7,12; 50,6; 82,1; 96,10 a 2Tm 4,1.8. Co tyto verše říkají o morálním charakteru Boha? Jak nám role Boha jako soudce vesmíru pomáhá pochopit otázku svaté války?

Svatost Božího charakteru znamená, že nemůže tolerovat hřích. Bůh je velmi trpělivý, ale konečným důsledkem hříchu je smrt (Ř 6,23). Hospodin vyhlásil válku hříchu bez ohledu na to, kde se hřeší, zda v Izraeli, nebo mezi Kenaanci. Izrael nebyl posvěcen účastí na svatých válkách o nic víc než jiné národy (Dt 9,4.5; Dt 12,29.30). Některé z těchto národů se dokonce staly vykonavateli Hospodinova soudu nad jeho vyvoleným lidem. Na rozdíl od jiných starověkých národů na Blízkém východě Izraelci zažili zvrát ve svaté válce, když Bůh najednou nebojoval za ně, ale proti nim, a dovolil jejich nepřítelům, aby je ponížili a potrestali (porovnej s Joz 7).

Celý koncept svaté války lze pochopit jen tehdy, vnímáme-li ji ve světle jednání

Boha jako soudce. V takovém kontextu nabývají dobyvačné války Izraele zcela jiný charakter. Na rozdíl od imperialistických válek za účelem sebeprosazení, tak běžných ve starověkém světě (i v tom našem dnešním), neměly izraelské války za cíl dosáhnout slávu pro ně samotné, ale nastolit Boží spravedlnost a mír v zemi. Proto v centru chápání konceptu svaté války stojí myšlenka Boží vlády a svrchovanosti.

Hospodin jako bojovník je tím, kdo se jako soudce zavázal vykonávat, upevňovat a udržovat vládu zákona, která je zrcadlem jeho charakteru. Obraz Boha jako bojovníka nám podobně jako jeho obraz soudce a krále ukazuje, že Hospodin nebude donekonečna tolerovat vzpouru proti pořádku, který ustanovil. Proto můžeme tvrdit, že cílem Hospodinovy činnosti nikdy není válka či samotné vítězství, ale znovunastolení spravedlnosti a míru. Jedná-li Bůh, můžeme soud, vedení války nebo dosažení spravedlnosti považovat za stejnou činnost.

Aplikace

Uvažuj o Bohu jako o spravedlivém soudci, kterého nelze nijak podplatit ani ovlivnit. V čem je nedílnou součástí evangelia Bůh, který nebude donekonečna tolerovat hřích, útlak, utrpení nevinných a vykořisťování utlačovaných?

VYHNÁNÍ NEBO VYHLAZENÍ?

²⁸Pošlu před tebou děsy, aby před tebou vypudili Chivejce, Kenaance a Chetejce. ²⁹Nevypudím je však před tebou za jeden rok, aby země nezpustla a aby se k tvé škodě nerozmnožila polní zvěř. ³⁰Vypudím je před tebou postupně, dokud se nerozplodíš a nepřevezeš zemi do dědictví. (Ex 23,28–30)

Proto jejich oltáře poboříte, jejich posvátné sloupy roztrháte a jejich posvátné kůly pokácíte. (Ex 34,13)

Osobní studium

Porovnej Ex 23,28–30; Ex 33,2; Ex 34,11; Nu 33,52 a Dt 7,20 s Ex 34,13; Dt 7,5; Dt 9,3; Dt 12,2.3 a Dt 31,3.4. Co tyto texty odhalují o účelu dobytí a rozsahu zničení?

Původním Božím záměrem nebylo vyhubit Kenaance, ale zbavit je jejich země. Při zkoumání textů popisujících způsob, jakým se měli Izraelci zapojit do dobývání území, nacházíme výrazy hovořící o vyvlastnění, vyhnání a rozptýlení původních obyvatel zaslíbené země. Druhá skupina výrazů vyjadřujících zničení, které měli provést Izraelci, se většinou týká neživých věcí, jako jsou například předměty pohanského kultu. Místa pohanských bohoslužeb a oltáře představovaly centra kenaanského náboženství.

Svatá válka tedy byla zaměřena především proti zkažené kenaanské kultuře a společnosti. Izraelci měli zničit vše, co představovalo morální zkaženost a co by mohlo mít negativní vliv na jejich duchovní život. Zá-

roveň platilo, že ti obyvatelé Kenaanu, kteří osobně uznali Boží svrchovanost před dobytím, nebo dokonce i během dobývání jejich území, mohli záhubě uniknout (Joz 2,9–14; porovnej se Sd 1,24–26). Jedinou částí kenaanského obyvatelstva odsouzeného k záhubě byli tedy ti, kteří se stáhli do opevněných míst, tvrdohlavě pokračovali ve vzpouře proti Božímu plánu a zatvrdili svá srdce (Joz 11,19.20).

To však vyvolává otázku: pokud původním cílem dobytí Kenaanu bylo vyhnat obyvatele země, a ne je vyhubit, proč museli Izraelci zabít tolik lidí?

Analýza biblických textů souvisejících s dobytím Kenaanu ukazuje, že původním záměrem obsazení země bylo rozptýlení kenaanského obyvatelstva. Ale podobně jako egyptský faraon zatvrdil své srdce, zatvrdila se i většina obyvatel Kenaanu. A navíc, tak hluboce se ztotožnili se svým zkaženým náboženstvím, že zničení jejich kultury znamenalo, že museli být zničeni i oni.

Aplikace

Jaké prvky tvé povahy a tvých zvyků musí být změněny?

MOŽNOST VOLBY

¹⁰Když přitáhneš k městu, abys proti němu bojoval, nabídneš mu mír. [...] ¹⁵Tak naložíš se všemi městy od tebe velice vzdálenými, která nepatří k městům těchto pronárodů zde. ¹⁶Ale v městech těchto národů, které ti dává Hospodin, tvůj Bůh, do dědictví, nenecháš naživu naprosto nikoho. ¹⁷Zničíš je jako klaté, Chetejce, Emorejce, Kenaance, Perizejce, Chivejce a Jebúsejce, jak ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh, ¹⁸aby vás neučili jednat podle všelijakých svých ohavností, které činili kvůli svým bohům. Prohřešili byste se proti Hospodinu, svému Bohu. (Dt 20,10.15–18)

Osobní studium

Přečti si nejen úvodní verše (Dt 20,10.15–18), ale i Dt 13,12–18 a Joz 10,40. Jak nám pravidla boje a postup proti městu plnému modloslužby, popsané v Deuteronomiu, pomáhají pochopit omezení úplného zničení ve válce, do které se Izraelci zapojili?

Hebrejský text používá k popisu zničení lidí ve válce zvláštní výraz: *cherem*. Tento výraz se vztahuje na to, co je „zakázáno“, „proklete“ nebo „zasvěceno zkáze“ (ČSP). Většinou označuje úplné a neodvolatelné vydání lidí, zvířat nebo neživých předmětů do výlučné Boží moci, což ve válce zahrnovalo ve většině případů jejich zničení. Koncept a praktikování *cherem* jako úplného „vyhlazení“ lidí ve válce je třeba chápat ve světle Hospodinova konfliktu s kosmickými silami zla, kde je v sázce jeho charakter a pověst.

Opět platí, že od objevení se hříchu ve světě neexistuje „neutralita“: člověk je buď na Boží straně, nebo stojí proti němu. Jedna cesta vede k věčnému životu a druhá k věčné smrti.

Úplné zničení je vyjádřením spravedlivého Božího soudu nad hříchem a zlem. Bůh delegoval provedení části svého rozsudku na vyvolený národ, starověký Izrael. Hospodin

sám však měl přísnou kontrolu nad takovým ničením. Bylo omezeno na konkrétní dějinné období a na přesně vymezenou geografickou oblast, starověký Kanaan. Jak jsme poznali při včerejším studiu, Bůh určil ke zničení výhradně ty, kteří se bouřili proti jeho plánům a požadavkům, a zároveň odmítli činit pokání. Boží rozhodnutí o jejich zničení nebylo tedy svévolné. Zároveň je třeba zdůraznit, že nemělo nést žádné známky nacionalismu – tedy vyzdvihování jednoho národa nad jiný. Jediným cílem bylo potrestat hřích a vyhubit vzpouru vůči Bohu.

Navíc, pokud by se rozhodli přijmout kenaanský způsob života, mohli by Izraelci očekávat stejné zacházení (viz Dt 13). Ačkoli by se mohlo zdát, že je předem určeno, kdo stojí na které straně svaté války (Izraelci mají zdědit zemi a Kenaanci mají být vyhlazeni), existuje možnost přesunout se z jedné strany na druhou, jak to vidíme v případech Rachab, Akána a Gibeónanů.

Bůh nerozhodl svévolně, kdo bude pod jeho ochranou, a koho vyhubí. Ti, kdo měli prospěch ze vztahu s Hospodinem, mohli kvůli vzpouře přijít o své privilegované postavení a zemřít. A ti, kterým hrozila záhuba, mohli se podřídit Hospodinově moci a získat život.

Aplikace

Jaké duchovní důsledky vyplývají ze vzdoru Kananejců vůči Bohu pro nás dnes? Jaké důsledky má naše svobodné rozhodnutí pro náš život?

VLÁDCE POKOJE

⁵Neboť se nám narodí dítě, bude nám dán syn, na jehož rameni spočine vláda a bude mu dáno jméno: „Divuplný rádce, Božský bohatýr, Otec věčnosti, Vládce pokoje.“ ⁶Jeho vladařství se rozšíří a pokoj bez konce spočine na trůně Davidově a na jeho království. Upevní a podepře je právem a spravedlností od toho času až navěky. Horlivost Hospodina zástupů to učiní. (Iz 9,5.6)

Osobní studium

Jak následující texty popisují budoucnost, kterou Bůh plánoval pro svůj lid? Iz 9,5.6; Iz 11,1–5; Iz 60,17; Oz 2,18; Mi 4,3.

Přestože v centru pozornosti našeho studia na tento týden byly války, které Bůh přikázal svému lidu vést ve Starém zákoně, je důležité připomenout i jiné, stejně významné téma starozákonních prorockých spisů: vidění o budoucí pokojné mesiášské éře. Mesiáš je představen jako „Vládce pokoje“ (Iz 9,5). Je to on, kdo zavede království, kde bude vládnout „pokoj bez konce“, budou se spolu pást lev a beránek (Iz 11,1–8), kde nebude zlo ani zkáza (Iz 11,9) a ve kterém bude vládnout pokoj (Iz 60,17), který bude proudit jako řeka (Iz 66,12).

Přečti si 2Kr 6,16–23. Co se zde říká o Božích záměrech pro jeho lid a také pro celé lidstvo?

Zamysleme se nad příběhem nasycení syrské armády, k němuž došlo z Elišovy iniciativy. Místo toho, aby je Izraelci pobili (2Kr 6,22), Eliša v praxi ukázal ten nejvyšší ideál – mír, který si Bůh pro svůj lid vždy přál. Je zajímavé pozorovat, že Eliša si naplno uvědomuje převahu neviditelného vojska, které obklopuje nepřítele (2Kr 6,17). Bůh zápasí v kosmickém sporu, který zasáhl i naši planetu. Konečným cílem vykoupení však není věčný konflikt, nebo dokonce věčné podrobení nepřítele do stavu otroctví, ale věčný mír. Tak jako násilí plodí násilí (Mt 26,52), tak mír přináší mír. Příběh končí konstatováním, že „araméjské hordy už nikdy nevpadly do izraelské země“ (2Kr 6,23).

Aplikace

Zamysli se nad všemi způsoby, jak při snaze připodobnit se Ježíši můžeme být prostředníky pokoje. A co tvůj vlastní život právě teď? Jak můžeš být ty prostředníkem pokoje ve sporech, které ti zasahují do života?

PODNĚTY K ZAMYŠLENÍ

Přečtěte si druhou část 45. kapitoly „Pád Jericha“ z knihy *Na úsvitu dějin* (PP 491–493; NUD 233.234).

Podobně jako u jiných témat Písma, i v problematice „svaté války“ je klíčové znát kontext a pozadí. Jak jsme viděli, vesmírný spor a motiv Boha jako Soudce jsou rozhodující pro pochopení „svatých válek“ proti Kenaancům.

„Bůh je pomalý k hněvu. Dal hříšným národům zkušební dobu, aby se mohly seznámit s ním a jeho povahou. Podle daného světla je odsoudil za to, že odmítly přijmout světlo a zvolily si vlastní cesty místo Božích. Bůh uvedl důvod, proč Kenaance hned nevyhnal. Nepravost Emorejců ještě nebyla úplná. Svou hříšností se však postupně dostávali do bodu, kdy už nebylo možné uplatňovat Boží shovívavost a měli být vyhlazeni. Dokud nebylo dosaženo této hranice a jejich nepravost nebyla úplná, Boží trest byl odložen. Všechny národy měly takovou zkušební lhůtu. Neuznávaly však Boží zákon a postupovaly od jednoho stupně bezbožnosti k druhému. Děti zdědily vzdorovitěho ducha svých rodičů a počínaly si hůře než jejich otcové před nimi, dokud na ně nakonec nedopadl Boží hněv. Trest nebyl menší, protože byl odložen.“ (2BC 1005)

Otázky k rozhovoru

1. Diskutujte o důsledcích toho, že Bůh je nejen naším soudcem, ale také nejvyšším soudcem celého vesmíru. Proč je skutečnost, že Bůh je soudcem, základem evangelia a našeho spasení?
2. Jak nám případ Kenaanců pomáhá lépe pochopit Boží trpělivost a spravedlnost? Jak bychom mohli odrážet Boží charakter tím, jak zacházíme s našimi blízkými?
3. Zamyslete se nad základním rysem svobodné vůle. Proč Bůh respektuje naši svobodu volby? Jak spolu souvisí láska a svobodná vůle?
4. Starý zákon obsahuje mnoho příběhů o válkách a konfliktech, ale v konečném důsledku předpovídá vizi pokoje. Jakou roli by měli hrát křesťané při nastolení pokoje ve svém okolí?